

Länsstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

Datum
2024-03-13

1 (41)

Diarienummer
16299-2023
Anläggningsnr
2580 101

Mark- och miljödomstolen
mmd.umea@dom.se
Domare 2:1

Yttrande i mål nr M 3403-23 angående SSAB:s ansökan om tidsbegränsat ändringstillstånd m.m. nu fråga om behov av komplettering av ansökan

Mark- och miljödomstolen har genom skrivelse den 22 februari 2024 (aktbilaga 66) förelagt länsstyrelsen att yttra sig i fråga om SSAB:s, nedan kallat bolaget, ansökan i ovan rubricerat mål, behöver kompletteras i något avseende innan domstolen utfärdar kungörelse.

Behov av kompletteringar och klargöranden

Länsstyrelsen redogör i det följande sammanfattningsvis för vilka kompletteringar och klargöranden som myndigheten hittills har uppfattat anser behövs och varför, allt i syfte att åstadkomma ett tillräckligt underlag för att möjliggöra bedömning och ställningstagande både i fråga om den sökta verksamhetens tillåtlighet, och behovet av och möjligheterna att förena ett eventuellt tillstånd med nödvändiga villkor och skyddsåtgärder av betydelse för tillåtlighetfrågan.

Mot bakgrund av att länsstyrelsen har uppfattat att den tid som myndigheten tidigare har begärt att få till sitt förfogande på grund av deltagande i ett flertal parallellt pågående större prövningsmål, i kombination med vissa mycket angelägna tillsynsuppgifter som inte kunnat anstå till förmån för att avge

nu aktuellt yttrande i målet, har myndigheten nu nödgats koncentrerat sina synpunkter i allt väsentligt till ett begränsat antal sakområden som myndigheten har att tillvarata enligt 22 kap. 6 § miljöbalken. Dessa är förutom frågan om den sökta ändringens omfattning och avgränsning, utsläpp till och från mark- och vatten, däribland befintliga föroreningar som berörs av sökt verksamhet, deponering av icke farligt avfall, samt säkerhets- och riskfrågor (Seveso).

Ansökans omfattning och avgränsning - prövningsram

Länsstyrelsen anser att det för närvarande finns tillräckliga skäl för att ifrågasätta om den prövningsram som bolaget angett är tillräcklig och lämplig. Den avgränsning av ansökan som länsstyrelsen har uppfattat att bolaget har satt är att för det sökta ändringstillståndets samtliga yrkanden (I-III) och sökt ändrad verksamhet ska pågå tillsammans med befintlig verksamhet - under vad länsstyrelsen uppfattar obestämd tid. Syftet att tydliggöra prövningsramen är att prövningen ska få en sådan omfattning att relevanta miljömässiga konsekvenser kan beaktas och att det kan tryggas att de får den reglering som bedöms nödvändig (MÖD 2011:51, MÖD 2006:6 och MÖD 2006:54).

Länsstyrelsen har uppfattat att bolaget visserligen har redogjort för vad sökt verksamhet som anläggandet av ett integrerat elektrostålverk med stränggjutning, varmvalsning och vidareförädling innebär kopplade till yrkandena I-III. Länsstyrelsen uppfattar emellertid att det inte tydligt framgår vilka ändringar som det i sin tur påkallar för befintlig tillståndsgiven verksamhet och när i alla relevanta avseenden. Det vill säga vilka delar av befintlig verksamhet som också påverkas som en konsekvens av sökta ändringar och därigenom blir föremål för bedömning och prövning och därför ska ingå i prövningsramen för förevarande mål.

Länsstyrelsen har exempelvis uppfattat att sökt ändringstillstånd påkallar att det nuvarande kyl- och processvattenutsläppen, samt lakvattenutsläppen från befintlig verksamhet kommer att upphöra till recipienten Inre Hertsöfjärden, till förmån för nya utsläppspunkter i annan recipient.

Den ändringen anser länsstyrelsen inte är tillräckligt tydligt beskriven. Det framgår inte hur sökt ändring inverkar på befintlig verksamhet under de olika driftfaserna, samt vilka miljöeffekter det medför som en konsekvens av de förändrade utsläppen som nedanstående faser ger upphov till, det vill säga:

- den inledande anläggningsfasen av elektrostålverket tillsammans med den befintliga verksamheten (masugn, stålverk och koksverk),
- den efterföljande driftfasen av elektrostålverket tillsammans med den befintliga verksamheten (masugn, stålverk och koksverk),
- den fortsatta driftfasen av elektrostålverket tillsammans med stängning och avveckling av den befintlig verksamheten (masugn, stålverk och koksverk),
- den fortsatta driftfasen av elektrostålverket ensamt, samt
- framtida stängning och avveckling av elektrostålverket.

Länsstyrelsen har inte uppfattat att bolaget genom ansökningshandlingarna tydligt har redovisat, vilka emissioner, såsom utsläpp till vatten med därtill hörande miljöeffekter som ovan nämnda faser medför. Det framgår inte om bolaget menar att de befintliga utsläppen till Inre Hertsöfjärden därigenom också är föremål för prövning genom den nu aktuella ansökan.

Länsstyrelsen uppfattar således att det nu är oklart vad som egentligen avses ingå i prövningen, det vill säga vilka delar av befintlig verksamhet med därtill hörande emissioner och utsläpp, förutom motsvarande för sökt ändring. Det är av betydelse för att möjliggöra en bedömning av vilka geografiska, tekniska som miljömässiga samband som finns, respektive inte finns mellan vad som omfattas av den sökta ändringen och befintlig redan tillståndsgiven verksamhet. Detta i syfte att möjliggöra att prövningen ska få en sådan omfattning att relevanta miljömässiga konsekvenser kan beaktas och att det kan tryggas att de får den reglering som bedöms nödvändig.

Det anförda är en brist som länsstyrelsen anser att bolaget bör förklara närmare.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Länsstyrelsen bedömer att den till ansökan hörande miljökonsekvensbeskrivningen nu inte innehåller ett tillräckligt underlag enligt vad som framgår nedan för att nu möjliggöra en bedömning av vilka miljöeffekter som den sökta verksamheten kan komma att ge upphov till enligt vad som föreskrivs om den specifika miljöbedömningen enligt 6 kap. 35 § miljöbalken.

Länsstyrelsen anser att bolagets miljökonsekvensbeskrivning nu inte kan läggas till grund för den fortsatta miljöbedömningen enligt 6 kap. 39 § miljöbalken. En godtagbar beskrivning utgör en processförutsättning enligt 22 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken som bör avhjälpas i ett tidigt stadium i prövningsprocessen (NJA 2009 s. 321).

Det innebär att den inte heller kan läggas till grund för kungörelse. Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen ska kompletteras med efterfrågade uppgifter, redovisningar, förklaringar och förtydliganden inför förnyad bedömning innan kungörelse kan komma i fråga.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att allmänheten kan ta del av en godtagbar miljökonsekvensbeskrivning i syfte att möjliggöra en bedömning av på vilket sätt sökt verksamhet berör alla och envars hälsa och miljö.

Mot bakgrund av att det även föreligger betydande oklarheter och brister i Säkerhetsrapporten i fråga om risker och säkerhet som den sökta ändringen ger upphov till, framför allt under den tid som sökt ändring äger rum vid sidan av befintlig verksamhet, gäller detsamma inför kungörelse såvitt avser verksamhet eller åtgärd som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga eller begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Seveso) enligt 22 kap. 3a § miljöbalken.

Länsstyrelsen bedömer även att de brister som nu föreligger i redovisad miljökonsekvensbeskrivning, däribland i fråga om vilka utsläpp till vatten av ett flertal förorenande ämnen som den sökta ändringen ger upphov till i sig och tillsammans med de utsläpp som äger rum från den sökta verksamheten gör att det nu inte är möjligt att bedöma vad som ska ligga till grund för en dom enligt vad som föreskrivs genom 22 kap. 25 § p. 6-13 miljöbalken.

Utsläpp till vatten

Innan kungörelse anser länsstyrelsen att bolaget ska komplettera ansökningshandlingarna i fråga om utsläpp till vatten såvitt avser berörda process- och kylvatten, samt dagvatten med följande:

- Nollalternativ gällande utsläpp till vatten, enligt kraven i 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 3 miljöbalken, i syfte att möjliggöra en bedömning av effekterna av sökt verksamhets samtliga faser.
- Redogörelse av utsläpp av alla relevanta ämnen för sökt verksamhets samtliga faser, och vid maximal produktion, enligt kraven i 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 4 miljöbalken. Sammanställningen ska inkludera en beskrivning av halter och totalmängder från alla utsläppspunkter. Exempel på ämnen som ska redogöras för är: zink, kvicksilver, benso(a)pyren, fluoranten och antracen.
- Beskrivning av vilka reningstekniker och andra skyddsåtgärder som bolaget är berett att vidta och när, och vilka halterna blir av alla relevanta ämnen med sökt verksamhets samtliga faser, enligt 2 kap. 3 § miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 5 miljöbalken. Om någon skyddsåtgärd anses vara oskälig ska det motiveras, enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.
- Beskrivning av vilka reningstekniker för zink och polycykliska aromatiska kolväten i kombination med andra skyddsåtgärder som bolaget är berett att vidta och när, enligt 6 kap. 35 § p. 6 miljöbalken, för att miljö kvalitetsnormerna god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus ska följas senast 2027 i Inre Hertsöfjärden, Sandöfjärden och Sörbrändöfjärden, i syfte att inte fortsättningsvis äventyra normerna enligt 5 kap. 4 § miljöbalken.
- Effekterna av de sammantagna utsläppen för sökt verksamhet, från både Kolkajen och öster om NJA-kajen, i recipienterna Yttre Lulefjärden, Sandöfjärden och Sörbrändöfjärden, för att uppfylla kraven och möjliggöra en bedömning av ansökan enligt 2 kap. 1-3 §§

miljöbalken, 5 kap. 4 § miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 4 miljöbalken. Redogörelsen ska inkludera halteffekter av relevanta ämnen i övervakningsstationerna L2, L3, L4, L6 och L7. Det ska också framgå vilka ingående ämnen och halter för nuvarande förhållanden som har inkluderats vid modellering av spridningsbilden.

- Redogörelse för sedimentprovtagning i Sandöfjärden av bland annat polycykliska aromatiska kolväten i sediment, motsvarande vad som redovisas för Inre Hertsöfjärden, Sörbrändöfjärden och Yttre Lulefjärden i bilaga B.3.3, samt var eventuella bedömningsgrunder för miljö kvalitetsnormen överskrids. Redogörelsen ska inkludera vilka skyddsåtgärder som bolaget är berett att vidta och när, för att avhjälpa negativa miljöeffekter, enligt kraven i 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken, 5 kap. 4 § miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 6 miljöbalken.
- Klargörande om vad orsaken är att vissa vattenströmmar från befintlig verksamhet ska ledas om till ny recipient, från Inre Hertsöfjärden till Sandöfjärden och Yttre Lulefjärden. Det ska framgå under vilken av sökt verksamhets faser som omdirigeringen kommer att göras. Bolaget behöver komplettera ansökan med vilka reningstekniker och andra skyddsåtgärder som bolaget är berett att vidta och när, för att uppfylla kraven i 2 kap. 3 § miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 5 miljöbalken. Bolaget bör också komplettera med förslag på villkor för utsläpp till vatten till Inre Hertsöfjärden, i syfte att möjliggöra reglering av befintliga utsläpp när vissa vattenströmmar kommer att ledas om. Bolaget behöver ytterligare redogöra för vilka effekter omdirigeringen av befintliga vattenströmmar kommer att ha på Inre Hertsöfjärden.
- Redogörelse om och hur utsläppen till Inre Hertsöfjärden förändras vid sökt verksamhets samtliga faser, till följd av omdirigering av befintliga vattenströmmar, stängning av befintlig verksamhet samt utsläpp av läns hållningsvatten från schakter från elektrostålverket (Bilaga B3, s. 61). Redogörelsen ska inkludera utsläpp av alla relevanta ämnen (halter och totalmängder) samt eventuella effekter av dessa ämnen i

övervakningsstationerna 571, 572, 573, 574, 575 och 576 i Inre Hertsöfjärden, i syfte att uppfylla kraven och möjliggöra en bedömning av ansökan enligt 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken, 5 kap. 4 § miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 3-6 miljöbalken. Redogörelsen ska också visa vad som händer med vattenflödet till Inre Hertsöfjärden under sökt verksamhets samtliga faser, och vilka förändringar som eventuellt uppstår i recipienten kopplat till vattenstånd och torrläggning av förorenade sediment.

- En sammanställning om och hur ekologisk status avseende biologiska samt hydromorfologiska kvalitetsfaktorer förändras vid sökt verksamhets samtliga faser, i recipienterna Yttre Lulefjärden, Sandöfjärden och Sörbrändöfjärden.

Förorenad mark och grundvatten

Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av att redan i detta skede ta ett helhetsgrepp avseende försiktighetsåtgärder inklusive eventuella avhjälpandeåtgärder som sökt verksamhet kan föranleda. Detta i synnerhet som det har bedrivits verksamhet av bolaget på det nu aktuella området sedan lång tid tillbaka (se MÖD 2007:14).

Innan kungörelse anser länsstyrelsen att bolaget ska komplettera ansökningshandlingarna i fråga om förorenad mark och grundvatten med följande:

- Redogörelse för hur mycket förorenad mark som sökt verksamhet ger upphov till och berörs, både direkt, indirekt och kumulativt, däribland med uppgift om mängd som utgör farligt avfall, icke farligt avfall, respektive inert, samt hur dessa massor ska hanteras för att uppfylla kraven i 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken, 6 kap. 35 § p. 1-6 miljöbalken samt 22 kap. 25 § p. 6b miljöbalken.
- Uppdaterad statusrapport över förorenad mark och grundvatten på området, enligt 22 kap. 1 § p. 7 miljöbalken och för att uppfylla kraven i 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken samt 22 kap. 25 § p. 6b § miljöbalken.
- Statusrapporten ska inkludera påträffad förorening av bland annat kvicksilver och cyanid i Laxviken.

- Redogörelse för förekomst av samt hur förorenat grundvatten ska hanteras under anläggningsarbetet (geohydrologisk utredning), med uppgift om halter och bedömda mängder för att uppfylla kraven i 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken, 6 kap. 35 § p. 1-6 miljöbalken samt 22 kap. 25 § p. 6b miljöbalken.
- Beskrivning av hur anläggningsarbetet kan komma att påverka utsläpp till yt- och grundvatten till bland annat Inre Hertsöfjärden och hur det påverkar miljö kvalitetsnormerna, enligt 6 kap. 35 § p. 6 miljöbalken samt 22 kap. 25 § p. 6b miljöbalken.
- Redovisning av bedömd kostnad för avhjälpandeåtgärd för omhändertagande och hantering av de förorenade jord- och grundvattenmängder, samt förorenade bottensediment som sökt verksamhet/anläggningsåtgärder kommer att ge upphov till, både direkt, indirekt och kumulativt, för att uppfylla vad som föreskrivs enligt 22 kap. 25 § p. 11 miljöbalken, 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken, samt 22 kap. 25 § p. 6b miljöbalken.

Deponier och avfall

Innan kungörelse anser länsstyrelsen att bolaget ska komplettera ansökningshandlingarna i fråga om planerad deponi för icke farligt avfall med följande:

- Redogörelse för samtliga avfallsslag som avses deponeras på den planerade Arontorpsdeponin för bedömning av vad som bland annat föreskrivs enligt 2 kap. 1-4 §§ Avfallsförordningen (2020:614) och därtill hörande föreskrifter, samt för att uppfylla kraven i 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken för att få deponeras på den sökta deponin för icke farligt avfall.
- Hur bolaget ska åstadkomma vad det påstår i fråga om att deponin kommer att leva upp till vad som föreskrivs enligt 19-23 §§ förordningen (2001:512) om deponering av avfall, 2 kap. 1-3 §§ miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 1-6 miljöbalken, samt för att uppfylla vad som föreskrivs enligt 22 kap. 25 § p. 11 miljöbalken. Bolaget bör även redovisa hur det ska åstadkomma efterlevnad av

nämnda krav med de resurser och material som finns inom Svartön.

- Resultat från genomförda stabilitetsberäkningar för representativa sektioner för den planerade nya deponin fullt belastad med yrkade mängder icke farligt avfall, inbegripet antagen utvecklad sammansatt och/eller cirkulär cylindrisk brottyta ner i undergrund (dränerad respektive odränerad analys) i syfte att visa tillräcklig stabilitet enligt 2 kap. 1 § miljöbalken. En bedömning av risk för sättningar till men för deponins konstruktion och täthet bör även redovisas. Allt i syfte att möjliggöra bedömning av om och hur tillräcklig stabilitet och grundläggning kan uppnås, samt om stabilitetsfrågan påkallar behov av att förena ett eventuellt tillstånd för deponering med särskilda villkor och föreskrifter.
- Bolaget bör redovisa utlåtande avseende redovisad kostnad för oplanerad, respektive planerad stängning och avslut av sökt deponi från oberoende sakkunnig.

Risk och säkerhet

Innan kungörelse anser länsstyrelsen att bolaget ska komplettera ansökningshandlingarna i fråga om risk och säkerhet med följande:

- Redovisning av de sammantagna risker- och konsekvenser som den sökta verksamheten tillsammans med den befintliga verksamheten ger upphov till då båda verksamheterna bedrivs samtidigt.
- Vilka geografiska områden som berörs för respektive maximal lagring av process- och energigas (däribland vätgas och LNG/LBG) i samband med haveri, påkörning, antändning eller annan omständighet som kan ge upphov till fara eller olägenhet för människors säkerhet, hälsa och miljön, både inom och utanför verksamhetsområdet.
- Vilka skyddsavstånd och/eller andra skyddsanordningar som bolaget avser att tillämpa för förvaringsplatser och ledningar för kemikalier och gaser för att uppfylla vad som föreskrivs genom 22 kap. 25 § p. 12 miljöbalken.

- Redovisning av en uppdaterad och för sökt verksamhet aktuell Säkerhetsrapport med uppgift om risker och konsekvenser för samtliga verksamhetsfaser, i syfte att möjliggöra en bedömning av behov av säkerhetsvillkor och föreskrifter till skydd för människors hälsa och miljön enligt 22 kap. 25 § p. 12 miljöbalken.

Motivering till efterfrågade kompletteringar

Bolagets yrkanden

Länsstyrelsen konstaterar att bolagets ansökan omfattar följande:

1. Ansökan om ett tidsbegränsat ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 a § miljöbalken och tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till temporär bortledning av grundvatten.
2. Ansökan om tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till bortledning av ytvatten och anläggande av en ny intagspunkt m.m.
3. Ansökan om nytt tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till framtida stålproduktion inom SSAB:s befintliga verksamhetsområde inom Svartön.

Genom ovan nämnda ansökningsdelar har bolaget framställt följande:

I. Tidsbegränsat ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 a § miljöbalken och tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till temporär vattenverksamhet

SSAB yrkar att mark- och miljödomstolen ändrar miljödomstolens vid Umå tingsrätt dom den 26 november 2010 i mål nr M 2350-08 så att bolaget, under sju års tid från det att ändringstillståndet tagits i anspråk, får rätt att inom ramen för redan befintligt tillstånd:

1. anlägga ett integrerat elektrostålverk med stränggjutning, varmvalsning och vidareförädling m.m. och därefter under maximalt två års tid årligen producera högst 1 200 000 ton varmvalsade band i den nya anläggningen inom ramen för redan tillståndsgiven produktion,
2. anlägga och driva en ny deponi för icke-farligt avfall (Aronstorpsdeponin) för deponering av högst 1 350 000 ton icke-farligt avfall per treårsperiod av de avfallsslag som anges i bilaga A.4, samt
3. bortleda grundvatten vid schaktarbeten under anläggningsskedet, på det sätt som anges i den tekniska beskrivningen, bilaga A, och i ansökningshandlingarna i övrigt.

II. Tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken

SSAB yrkar att mark- och miljödomstolen ska meddela tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till att inom fastigheterna Luleå Svartöstad 13:36 och Luleå Svartön 18:17 i Luleå kommun:

1. bortleda högst 11 000 m³ vatten per timme, som årsmedelvärde, från Lule älv samt för detta ändamål anlägga en ny intagspunkt och ledverk/skyddsanordning vid eller längs den s.k. NJA-kajen,

2. anlägga utloppsanläggning för vatten vid den s.k. Kolkajen, samt

3. anlägga ett utloppsrör och ledverk/skyddsanordning vid den östra NJA-kajen, och för dessa ändamål utföra erforderliga arbeten i vatten samt uppföra och förlägga för verksamheten erforderliga anläggningar och ledningar, vid behov renovera och/eller riva del av kaj, förlägga erosionskydd samt utföra pålning, muddring och utfyllnad m.m. på de platser som anges i bilaga A.7, på det sätt som anges i den tekniska beskrivningen, bilaga A, och i ansökningshandlingarna i övrigt.

III. Nytt tillstånd till framtida stålproduktion m.m. enligt 9 kap. miljöbalken

SSAB yrkar att mark- och miljödomstolen ska meddela tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken för anläggningen i Luleå, innefattandes rätt att:

1. bedriva stålproduktion i ett integrerat elektrostålverk med stränggjutning, varmvalsning och vidareförädling m.m. och därigenom årligen producera högst 2 500 000 ton prima varmvalsade band,

2. fortsatt deponera 125 000 ton icke-farligt avfall per år i befintlig deponi för ickefarligt

avfall samt deponera 1 350 000 ton icke-farligt avfall per treårsperiod av de avfallsslag som anges i bilaga A.4 på den nya anlagda deponin (Aronstorpsdeponin) för icke-farligt avfall,

3. tillverka högst 3 000 ton vätgas per år, samt

4. uppföra och driva en lagringsanläggning för flytande metan (LNG/LBG1) för lagring av maximalt 75 ton LNG/LBG vid varje enskilt tillfälle, på det sätt som anges i den tekniska beskrivningen, bilaga A, och i ansökningshandlingarna i övrigt.

Ansökans omfattning och avgränsning

Som länsstyrelsen sammanfattningsvis har anfört under ovan nämnda avsnitt Ansökans omfattning och avgränsning – prövningsram (s. 2) har länsstyrelsen uppfattat att den avgränsning som bolaget har satt för det sökta ändringstillståndets och då särskilt under det att sökt ändrad verksamheten ska pågå tillsammans med befintlig verksamhet, gör att det finns skäl för att ifrågasätta om den prövningsram som det medför är tillräcklig och lämplig.

Det nyss nämnda bör ses i ljuset av att det av lag och praxis framgår att prövningen ska få en sådan omfattning att relevanta miljömässiga konsekvenser kan beaktas och att det kan tryggas att de får den reglering som bedöms nödvändig (MÖD 2011:51, MÖD 2006:6 och MÖD 2006:54).

Länsstyrelsen har uppfattat att bolaget visserligen har redogjort för vad sökt verksamhet som anläggandet av ett integrerat elektrostålverk med stränggjutning, varmvalsning och vidareförädling innebär kopplade till yrkandena I-III. Länsstyrelsen uppfattar emellertid att det inte framgår, vilka ändringar som det i sin tur påkallar för befintlig tillståndsgiven verksamhet och när. Det vill säga vilka delar av befintlig verksamhet som också påverkas och som behöver bedömas och regleras, allt som en konsekvens av sökta ändringar och därigenom blir föremål för bedömning och prövning.

Även om förevarande mål avser ändringstillstånd har länsstyrelsen svårt att se att den sökta ändringen endast kan bedömas med hänsyn till vad som föreskrivs genom 16 kap. 2 a § miljöbalken, utan hänsyn till vad som i övrigt föreskrivs i lag och praxis i fråga om behovet av att kunna företa en samlad bedömning av sökt verksamhet/ändring när det finns såväl geografiska, tekniska som miljömässiga samband med den befintliga verksamheten.

Det är därigenom ofrånkomligt att sökt verksamhet träffar ett flertal högst relevanta aspekter som dåvarande miljööverdomstolen framför allt gav uttryck för genom den så kallade Gruvbergsdomen (MÖD 2011:51).

Miljööverdomstolen har genom domskälen såvitt nu är av betydelse anfört följande:

Syftet med införandet av miljöbalken år 1999 var att få till stånd en övergripande och sammanhållen lagstiftning för all miljöpåverkan. Förutsättningar skapades för en integrerad tillämpning av miljölagstiftningen genom införande av rättsligt bindande principer och allmänna hänsynsregler som är tillämpliga på all miljöpåverkan. Därmed skulle det åstadkommas en samlad och integrerad miljöprövning som ska ge en bättre helhetsbild av de olika miljöeffekter som en verksamhet riskerar att medföra (prop. 1997/98:45 Miljöbalk Del 1 s. 168 ff.).

Utformningen av ett tillstånd och de villkor som fastställs för driften av verksamheten har avgörande betydelse för möjligheten att utöva en effektiv tillsyn och kunna avgöra om tillståndet följs,

2024-03-13

16299-2023

men även för att verksamhetsutövaren själv ska kunna överblicka vilka krav som gäller och få förutsättningar att följa upp och utveckla sitt miljöarbete (a. prop. s. 171). En förutsättning för att kunna åstadkomma att meddelade tillstånd uppfyller dessa krav är att tillståndsansökan har en lämplig avgränsning och omfattar all den miljöpåverkan som verksamheten kan ge upphov till. Miljööverdomstolen har också i flera avgöranden slagit fast att prövningen av verksamheter ska ha en sådan omfattning att relevanta miljömässiga konsekvenser kan beaktas och att det kan tryggas att de får den reglering som bedöms nödvändig (se t.ex. MÖD 2006:6 och 2006:54).

I detta fall delar Miljööverdomstolen Naturvårdsverkets bedömning att **den ansökta verksamheten har såväl ett geografiskt som ett tekniskt och miljömässigt samband med den befintliga verksamhet** avseende malmförädling som bolaget bedriver i Svappavaara. Vattnet som ska pumpas upp från det nya dagbrottet kommer att ledas till det befintliga recipientmagasinet. All tillförsel av vatten dit från bolagets samlade verksamhet på platsen och den påverkan som det har ska prövas och regleras, och detta bör göras i ett sammanhang. Det förhållandet att utsläppet till recipienten från den nu tillståndsgivna verksamheten inte har kunnat regleras i den överklagade tillståndsdomen, eftersom recipientmagasinet inte omfattas av ansökan utan regleras i ett annat tillstånd, visar att den av bolaget gjorda ansökan har varit alltför begränsad. Detsamma gäller regleringen av buller. **Om en verksamhetsutövare bedriver en tillståndsgiven verksamhet på en plats är det inte lämpligt att i ett nytt tillstånd för en ny verksamhet på samma plats meddela villkor som även ska omfatta den befintliga verksamheten utan att denna samtidigt prövas.** Detta leder till oklarheter om vad som gäller. Även detta visar att avgränsningen av den gjorda ansökan var felaktig. Utredningen visar vidare att det också beträffande utsläpp till luft föreligger ett sådant samband mellan befintlig och ny verksamhet att det behövs en gemensam bedömning och reglering. Det förhållandet att transporterna av malm från Kiruna kommer att minska kan inte föranleda någon annan bedömning. När det slutligen gäller frågan om deponeringen av gråberget har detta i domen reglerats endast på så sätt att ställande av en ekonomisk säkerhet har föreskrivits som avser hela deponiområdet. Något tillstånd att deponera har inte meddelats, och det framgår inte heller att bolaget skulle ha framställt något yrkande om att få tillstånd till denna deponering. Miljödomstolens dom får, som bolaget gör gällande, tolkas så att miljödomstolen har godtagit att den befintliga deponin utnyttjas för den framtida uppläggnings av gråberg genom att den säkerhet som bolaget ska ställa ska omfatta även den befintliga deponin. Miljööverdomstolen kan därför inte finna att frågan om tillstånd till deponering av gråberget från dagbrottet vid Grubberget har prövats och reglerats, eftersom det tidigare meddelade tillståndet inte gällde deponering av gråberg från Grubberget och den

2024-03-13

16299-2023

befintliga deponin inte har prövats i detta mål. Därmed var avgränsningen av ansökan felaktig även i detta avseende.

Sammantaget visar det anförda att den tillståndssökta gruvverksamheten vid Gruvberget är så integrerad med den befintliga verksamheten på platsen att verksamheterna ska betraktas som en verksamhet som borde ha prövats och reglerats i ett sammanhang.

Länsstyrelsen har svårt att se att den i förevarande mål sökta ändringen inte har tydliga likheter med vad miljööverdomstolen har anført i fråga om att geografiska, tekniska och miljömässiga samband behöver beaktas, däribland i fråga om vattenhantering då verksamheterna planeras att bedrivs parallellt.

Eftersom länsstyrelsen har uppfattat att bolaget genom sökt ändringstillstånd tycks inbegripa icke obetydliga delar av befintlig verksamhet, har länsstyrelsen nu svårt att se att det inte skulle vara relevant vad domstolen har uttalat i fråga om det olämpliga i att i ett nytt tillstånd för en ny verksamhet på samma plats, föreskriva villkor som även ska omfatta den befintliga verksamheten utan att den samtidigt prövas. I annat fall kan det enligt domstolen leda till oklarheter vad som gäller.

Vidare uppfattar länsstyrelsen att domstolen uttalat att när en ny verksamhet är så integrerad i befintlig verksamhet, borde de prövas och regleras i ett sammanhang. Det är relevant i förevarande mål, såsom myndigheten uppfattar att ansökan nu är avgränsad. Därför behövs ett motsvarande underlag som ger förutsättningar för att alla relevanta miljömässiga konsekvenser inte endast kan beaktas, utan att det också kan tryggas att de får den reglering som bedöms nödvändig.

De av länsstyrelsen efterfrågade kompletteringarna bör ses mot ovan nämnda bakgrund.

Utsläpp till vatten

Länsstyrelsen kan inte finna att ansökan omfattar ett nollalternativ gällande utsläpp till vatten. Enligt 6 kap. 35 § p. 3 miljöbalken ska det finnas uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas samt hur förhållandena förväntas utvecklas om verksamheten inte påbörjas. Länsstyrelsen anser att en komplettering av nollalternativet för utsläpp till vatten är en förutsättning för att

myndigheten ska kunna bedöma effekterna från sökt verksamhet.

Länsstyrelsen har inte återfunnit samlade uppgifter om vilka ämnen som sökt verksamhet kommer att släppa ut till vatten. Detta gäller både halter och totalmängder, från samtliga utsläppspunkter (Kolkajen och öster om NJA-kajen samt länshållningsvatten från schakter från elektrostålverket till Inre Hertsöfjärden). En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla en redogörelse för den totala utsläppsbilden, enligt 6 kap. 35 § p. 4 miljöbalken, i syfte att möjliggöra en bedömning av den samlade påverkan från sökt verksamhet till berörda recipienter. Bolaget behöver redovisa alla ämnen som sökt verksamhet kommer att ge upphov till vid maximal produktion. Exempel på ämnen som bolaget behöver redogöra för är: zink, kvicksilver, benso(a)pyren, fluoranten och antracen, eftersom dessa ämnen överskrider bedömningsgrunderna för miljö kvalitetsnormerna i berörda recipienter.

Länsstyrelsen uppfattar att bolaget på ett svepande sätt beskriver val av reningstekniker och vilken utsläppsbild som aktuell teknik skulle ge upphov till. Bolaget behöver på ett tydligt sätt redogöra för val av reningstekniker och andra skyddsåtgärder som bolaget är berett att vidta och när, eftersom det är verksamhetsutövares ansvar enligt 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken. Enligt 6 kap. 35 § p. 5 miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla uppgifter om åtgärder för att avhjälpa negativ miljöpåverkan. Redogörelsen behöver inkludera vilka ämnen som ska renas samt vad utgående halter därav blir.

Länsstyrelsen anser inte att det kan anses vara bästa möjlig teknik att låta hyttslammet avvattnas i bassänger exponerade för nederbörd. Bolaget har själva redogjord för en alternativ reningsteknik, så kallad pressluftsfiler, i mål M 2350-08 (se Bilaga 1). Det är länsstyrelsens uppfattning att den tekniken möjliggör rening av utgående vatten på ett sätt som hyttslambassängerna inte gör. Med pressluftsfiler skulle exempelvis zinkrening kunna installeras. Utsläpp av zink från hyttslambassängerna är idag höga och äventyrar normen god ekologisk status 2027 i Inre Hertsöfjärden, Sörbrändöfjärden och Sandöfjärden (se Figur 1).

Figur 1. Statusklassning för zink i Inre Hertsöfjärden, Sörbrändöfjärden och Sandöfjärden, baserat på bolagets vattenkemidata från egenkontrollen. Grön färg motsvarar god ekologisk status och gul färg motsvarar måttlig ekologisk status. Miljökvalitetsnormerna för samtliga vattenförekomster är god ekologisk status 2027 vad gäller zink. Det finns därmed ett åtgärdsbehov kopplat till bolagets verksamhet för att normerna ska kunna följas 2027.

Utöver rening av zink från hyttslamsvattnet, är länsstyrelsen av uppfattningen att vattnet från hyttslambassängerna även behöver renas på polycykliska aromatiska kolväten. Myndigheten har gått igenom bolagets vattenkemidata från egenkontrollen, och resultaten visar att miljökvalitetsnormen god kemisk ytvattenstatus äventyras i Sandöfjärden och Sörbrändöfjärden när det gäller prio-ämnena benso(a)pyren (se Figur 2), fluoranten och kvicksilver. För att sökt verksamhet ska vara tillåtlig enligt 5 kap. 4 § miljöbalken behöver bolaget visa vad utsläppen (halter och totalbelastning) av dessa ämnen blir med sökt verksamhet och hur utsläppen påverkar recipienterna (i övervakningsstationerna L2, L3, L4, L6 och L7). Länsstyrelsen kan inte finna att bolaget på ett tillräckligt tydligt sätt redogör för utsläpp av dessa ämnen i miljökonsekvensbeskrivningen (Bilaga B) eller i recipientutredningen (Bilaga B3). Länsstyrelsen är av uppfattningen att det med stor sannolikhet förekommer utsläpp av höga halter polycykliska aromatiska kolväten från både hyttslambassängerna och befintlig deponi, som enligt bolaget ska omledas i ny utsläppspunkt till Sandöfjärden, där

normerna redan idag äventyras för både zink och vissa polycykliska aromatiska kolväten.

Figur 2. Statusklassning för benso(a)pyren i Inre Hertsöfjärden, Sörbrändöfjärden och Sandöfjärden, baserat på bolagets vattenkemidata från egenkontrollen. Blå färg motsvarar god kemisk ytvattenstatus och röd färg motsvarar uppnår ej god kemisk ytvattenstatus. Benso(a)pyren är ett prio-ämne som enligt EU ska fasas ut. Miljökvalitetsnormerna för samtliga vattenförekomster är god kemisk ytvattenstatus 2027 vad gäller benso(a)pyren. Det finns därmed ett åtgärdsbehov kopplat till bolagets verksamhet för att normerna ska kunna följas 2027.

Det är också viktigt att bolaget redogör för utsläpp av polycykliska aromatiska kolväten eftersom dessa ämnen är persistenta och ackumuleras i sediment. Redan idag förekommer bland annat antracen i förhöjda halter i sediment i Inre Hertsöfjärden och Sörbrändöfjärden, så att miljökvalitetsnormen god kemisk ytvattenstatus 2027 äventyras. Däremot saknas uppgifter om halter av förorenande ämnen i sediment i Sandöfjärden. Bolaget behöver komplettera med dessa uppgifter. Det är därför av stor vikt att bolaget kan redogöra för effekterna på sedimenten i recipienterna från sökt verksamhet och vilka avhjälpande åtgärder som kan komma i fråga i syfte att avhjälpa negativa miljöeffekter enligt 5 kap. 4 § miljöbalken och 6 kap. 35 § p. 6 miljöbalken.

Idag släpper befintlig verksamhet ut kylvatten, processvatten, dagvatten och vatten från deponierna till Inre Hertsöfjärden. Med sökt verksamhet kommer vattenströmmar släppas ut i

Yttre Lulefjärden och Sandöfjärden. Det innebär en minskad tillförsel av vatten till Inre Hertsöfjärden. Bolaget behöver redogöra för hur minskade flöden kommer att påverka vattenkvaliteten i Inre Hertsöfjärden, både vad gäller halter i vatten samt sediment som omfattas av miljökvalitetsnormerna, enligt 5 kap. 4 § miljöbalken och 6 kap. 35 § p.3-6.

Förorenad mark och grundvatten

Av bolagets TB (avsnitt 4.1.2 Anläggningsarbeten, s.71-71) framgår såvitt avser anläggandet av det integrerade elektrostålverket att anläggningen av det integrerade elektrostålverket innebär schaktarbeten för såväl grundläggning som för byggnation under mark.

Det framgår även att inför schaktarbeten kommer bolaget att ta fram en masshanteringsplan och att föroreningssituationen i området är till stor del välkänd, samt att bolaget kommer inför att arbeten påbörjas, grovt kunna planera för om förorenade massor kommer behöva omhändertas internt. Detta ska enligt bolaget ombesörjas på deponi², externt eller i anläggningsändamål för markuppbyggnad i form av vägar, bullervallar eller liknande inom området.

Bolaget beskriver att det har rutiner för det fall att förorenade massor påträffas, vilket innebär särskild provtagning, redovisning av resultat till tillsynsmyndigheten och vid behov omhändertagande av massorna.

Vidare har bolaget anfört att det har en väl fungerande metodik för att systematiskt hantera dessa frågor. Det innebär att innan ett projekt inleds görs en så kallad HMS-utredning (hälsa, miljö, säkerhet) i vilken ingår att bedöma risken för förekomst av förorenad mark. Påträffas en förorening, informeras tillsynsmyndigheten i enlighet med 10 kap. 11 § miljöbalken och en avhjälpandeåtgärd anmäls i enlighet med § 28 förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Bolaget har även uppgett att viss schaktning kommer att ske under grundvattennivån och att bolaget genomför en riskbedömning för att bedöma behovet av riskreducerande åtgärder.

Vad beträffar den sökta verksamhetens påverkan på bortledning av grundvatten och de föroreningar som förekommer i grundvattnet, har bolaget under avsnitt 4.1.3 Temporär bortledning av grundvatten under byggskedet (s. 72) redogjort för att grundvattennivån i området för schakterna för de nya byggnaderna, ligger relativt nära markytan och varierar mellan ca 0,5-2,5 m.

Enligt bolaget planeras fyra större områden där schaktning kommer att ske under grundvattenytan med hänvisning till figur 48 (s. 73). Det innebär arbete under grundvattenytan, vilket kräver att grundvattennivån temporärt sänks under en period om cirka 1-2 år för att grundläggningen ska kunna ske i torrhet.

Bolaget hänvisar till att en fördjupad grundvattenutredning (mätning av grundvattennivåer, provpumpningar och grundvattenmodellering) pågår och kommer ligga till grund för en mer precis bedömning av påverkansområde för de planerade schaktarbetena. Detta för att bland annat kartlägga skyddsobjekt och bedöma vilka förebyggande åtgärder som behövs samt vilka skyddsåtgärder och vilken kontroll som kommer att krävas under anläggningsarbetet.

Länshållningsvatten kommer enligt bolaget att vid behov renas och efter det infiltreras eller ledas till recipient. Detta beroende på hur vattnet är förorenat, exempelvis kan det bli fråga om sedimentering, pH-justering och kolfilter. Vattnet kommer att provtas innan utsläpp eller infiltration sker och enligt bolaget kommer ett kontrollprogram att tas fram i vilket det ska framgå under vilka förutsättningar som rening och/eller sedimentation är påkallad. Bolaget har även uppgett att kontrollprogrammet kommer att godkännas av tillsynsmyndigheten innan schaktarbeten påbörjas.

Länsstyrelsen har uppfattat att bolaget genom den till ansökan hörande miljökonsekvensbeskrivningen (bilaga B, aktbilaga 10, avsnitt 12 MILJÖKONSEKVENSER AV ANLÄGGNINGSSKEDE OCH ÖVERGÅNGSPERIOD, ÄNDRINGSTILLSTÅND, underavsnitt 12.1.5 Masshantering, s. 132-133) i hög grad har lämnat en liknande beskrivning som i TB i de nu aktuella frågorna.

Bolaget har i miljökonsekvensbeskrivningen emellertid hänvisat till att i det tilltänkta området för det integrerade elektrostålverket, har miljötekniska undersökningar utförts av AFRY med hänvisning till Bilaga B.11.

Länsstyrelsen anser att vad bolaget har redogjort i fråga om vilken påverkan och vilka effekter som den sökta verksamheten, såsom anläggandet av det integrerade elektrostålverket innebär för det delvis kraftigt förorenade mark- och grundvattnet som berörs av de planerade schaktnings- och grundläggningsarbetena är bristfälligt redovisad.

Länsstyrelsen uppfattar att vad som framgår av den bilagda miljötekniska undersökningen (Bilaga B.11.) i sig och tillsammans med vad bolaget i övrigt har redogjort för i frågan, inte utgör ett tillräckligt underlag för att möjliggöra en bedömning av rådande miljöförhållanden som kan komma att beröras av sökt verksamhet och som behöver beaktas.

Till skillnad från de utredningar som utredningen refererar till (s. 7-8), däribland SSAB 2022. Utvärdering av egenkontroll grundvatten, uppfattar länsstyrelsen vad som framgår av den bilagda miljötekniska undersökningen (Bilaga B.11.) som är alltför allmänt hållen. Det är även svårt att bedöma innebörden av vad som beskrivs. Detta i avsaknad av förklaring av hur graden av föroreningar i mark ska förstås och vad det i sin tur innebär.

Som exempel framgår att delområde 3 omfattar 17 provpunkter med följande bedömning:

*7.3.3 Analysresultat jord 1,0-1,5 m
Vanadinhalter överskridande riktvärdet för MKM noteras i 4 av 17 punkter. PAH-H och PAH-L noteras i halter överskridande MKM i punkt 22AF46 respektive 22AF45. I avgränsningspunkt 22AFGV02 påvisas halter av PAH-H och cancerogena PAHer överskridande haltgränsen för FA (Figur 13). I punkt 22AFGV03 påvisas en halt av PAH-H överskridande riktvärdet för MKM.*

Även om det mycket kortfattat nämns att det påvisats halter av PAH-H och cancerogena PAHer överskridande haltgränsen för FA, det vill säga, såsom länsstyrelsen uppfattar utgör farligt avfall, har länsstyrelsen inte kunnat finna någon beskrivning i bolagets miljökonsekvensbeskrivning av vad denna typ av halter och ämnen betyder. Däribland med avseende på risker

för människors hälsa och miljön i samband med planerade anläggnings- och grävningsarbeten.

Av bolagets redovisning tycks framgå att påträffade massor kan antingen tas omhand externt eller internt på deponi med hänvisning till att massor klassade under IFA planeras att läggas på Aronstorsdeponin (s. 132). Länsstyrelsen uppfattar emellertid att sådana massor som visat sig förekomma inte kan komma i fråga för nyss nämnda deponi. Det framgår dock inte i vilken omfattning det bedöms förekomma förorenad mark som utgörs av farligt avfall och hur sådana ska hanteras. Det är en brist i bolagets redovisning som måste avhjälpas.

Till saken hör att i synnerhet ett av de fyra större områden som bolaget har uppgett att schaktning kommer att äga rum eller på annat sätt kan komma att beröras, det rödmarkerade (s. 73, figur 48) så kallade Laxvikenområdet, har visat sig vara kraftigt förorenat. Därutöver framgår inte av den bilagda miljötekniska undersökningen (Bilaga B.11.) vilka undersökningar som har företagits utanför de i utredningen tydligt definierade delområdena (s. 7, figur 4) och vad sådana visar, men som enligt TB bedöms påverkas (s. 73, figur 48). Det anser länsstyrelsen inte är transparent och tillräckligt tydligt i syfte att möjliggöra en bedömning av de planerade åtgärdernas påverkan och effekter på människors hälsa och miljön.

Bolaget hävdar att det kommer att genomföra schaktarbetena på ett sätt som innebär att det verkliga påverkansområdet, kommer att vara mindre än det som redovisas i nämnda figur. Länsstyrelsen har inte kunnat finna några uppgifter som styrker att så skulle vara fallet.

Av en rapport som länsstyrelsen har tagit del av från Luleå hamn i samband med att Uddebovägen ska bräddas för att möjliggöra gröna transportlösningar av gods sjövägen till och från Norrbotten, framgår att del av Laxvikenområdet är kraftigt förorenat, se bilaga 1. Det är inte endast föroreningar av metaller såsom bly, vanadin, zink och krom, utan även av kvicksilver och cyanid. De två senare är enligt rapporten mycket giftiga ämnen.

Av rapporten framgår att kvicksilver återfinns i halter över känslig markanvändning, KM i fem prover vilket bedöms värt att notera då kvicksilver är mycket giftigt och ett av de allra farligaste miljögifterna. Det framgår även att samtliga

analyserade prov, utom i ytligt prov från punkt 23W301, återfinns cyanid (total) i halter över laboratoriets rapporteringsgräns.

Av rapportens avsnitt 8 Diskussion och bedömningar (s. 17) framgår bland annat följande:

Eftersom undersökningar visat att området är kraftigt förorenat är grundläggningsalternativ som inkluderar schakt inte att föredra, risken för ytterligare förorenings spridning är överhängande. Huruvida marken kan nyttjas genom att andra metoder används och huruvida någon typ av efterbehandlingsåtgärd, med tanke på konstaterade föroreningar, krävs måste vidare utredningar visa.

Vidare framgår av avsnitt 9 Slutsatser och rekommendationer (s. 18) att:

Enligt Miljöbalken kapitel 10 § 11 ska den som äger eller brukar en fastighet, oavsett om området tidigare ansetts vara förorenat, genast underrätta tillsynsmyndigheten om det upptäcks en förorening på fastigheten och föroreningen kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. AFRY rekommenderar att denna rapport redovisas i sin helhet till tillsynsmyndigheten.

Bolagets redovisning är följaktligen inte tillräcklig för att nu möjliggöra en bedömning av vilka miljöeffekter som den sökta verksamheten kan komma att ge upphov till enligt vad som föreskrivs genom 6 kap. miljöbalken, däribland i fråga om den specifika miljöbedömningen enligt 6 kap. 35 § miljöbalken.

Av nämnda lagrum framgår genom punkterna 3-6 att miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla:

3. uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas och hur de förhållandena förväntas utveckla sig om verksamheten eller åtgärden inte påbörjas eller vidtas,
4. en identifiering, beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser,
5. uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa de negativa miljöeffekterna,
6. uppgifter om de åtgärder som planeras för att undvika att verksamheten eller åtgärden bidrar till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. inte följs, om sådana uppgifter är relevanta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning,

Länsstyrelsen har inte kunnat finna att bolaget har redovisat underlag i fråga om rådande miljöförhållanden i form av en uppdaterad statusrapport enligt vad som föreskrivs genom 22 kap. 1 § punkt 7 miljöbalken av samtliga hittills identifierade föroreningar i mark- och vatten på bolagets område som den sökta verksamheten kan komma att beröra. Bolaget har genom den miljötekniska undersökningen (Bilaga B.11. s. 7), endast refererat till att en sådan finns upprättad 2016 "SSAB 2016. Statusrapport SSAB Luleå. 20160302". Länsstyrelsen anser att en statusrapport ska fogas till ansökan enligt vad som föreskrivs genom nämnda lagrum och att bolaget ska redovisa en uppdaterad sådan i förevarande mål. Det från 2016 är inte tillräcklig, med hänsyn till vad som därefter har framkommit.

Mot bakgrund av det anförda anser länsstyrelsen att bolaget inte har redovisat tillräckliga uppgifter i fråga om rådande miljöförhållanden enligt vad som föreskrivs genom punkt 3 i nämnda lagrum.

Detsamma gäller i fråga om beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra enligt vad som föreskrivs genom punkt 4 i nämnda lagrum.

Bolaget hävdar att det genom en så kallad HMS-utredning bedömer risken för förekomst av förorenad mark och att det inför schaktarbeten kommer att ta fram en masshanteringsplan för den kända föroreningssituationen för att kunna planera för om förorenade massor kommer behöva omhändertas internt, exempelvis på deponi². Detta fråntar inte bolaget skyldighet att inför bedömningen och prövningen av förevarande mål, redovisa vad som föreskrivs genom nämnda lagrum i en miljökonsekvensbeskrivning. Detta följer av verksamhetsutövares bevisbörda enligt 2 kap. 1 § miljöbalken.

Genom det bristfälliga underlag som bolaget hittills har redovisat i den nu aktuella frågan i målet, anser länsstyrelsen inte heller att bolaget får anses leva upp till miljöbalkens kunskapskrav enligt 2 kap. 2 § miljöbalken. Detta gäller bland annat vad som föreskrivs i fråga om att visa uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig enligt 6 kap. 35 § p. 3 och 4 miljöbalken. Bolaget kan inte anses ha visat att det har

tillräckliga kunskaper om rådande föroreningsläge i mark och grundvatten och hur det berörs av sökt verksamhet.

Det anförda bör ses mot bakgrund av den allvarliga föroreningssituation som föreligger i mark och grundvatten inom betydande delar av bolagets verksamhetsområde - däribland inom de fyra större områden som bolaget har uppgett att schaktning kommer att äga rum ovan och under grundvattenytan. Det innebär i sin tur att det finns betydande risk både för allvarliga effekter som exponering av de förorenade områdena kan ge upphov till, samt risk för spridning av förorenande ämnen, både direkt och indirekt.

Som exempel kan nämnas att länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet har tagit del av bolagets rapport Utvärdering av egenkontroll grundvatten (2019-2021) och att det av denna rapport framgår bland annat följande beträffande potentiellt cancerogena ämnen:

PAH har uppmätts i samtliga grundvattenrör. Högst halterna förekommer i det grundvattenrör som ligger närmast tjärhästarna på koksverket (S1516), där halten bens(a)pyren förekommer i mycket höga halter enligt SGU:s bedömningsgrunder (SGU, 2013), se Tabell 4 och Tabell 5. Halterna av gruppen PAH-H är så pass höga att det finns risk för förorenning i fri fas.

Med ledning av att de redovisade fyra större områden inom vilka schaktning kommer att ske under grundvattenytan (s. 73, figur 48), bedömer länsstyrelsen att det finns risk för att det nämnda mycket förorenade grundvattnet vid koksverket, strax söder om nämnda fyra områden, kan komma att mobiliseras och exponeras i samband med att schaktning påbörjas och därefter fortskrider.

Därför anser länsstyrelsen även att frågan är mycket viktig som avser uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa de negativa miljöeffekterna enligt vad som föreskrivs genom 6 kap. 35 § p. 5 miljöbalken.

Att bolaget genom ansökningshandlingarna endast har uppgett att det i allmän bemärkelse avser att internt omhänderta förorenade massor och att förorenat länshållet grundvatten vid behov kommer att renas och efter det infiltreras eller ledas till recipient, anser länsstyrelsen inte är tillräckligt.

Detta i synnerhet då det inte framgår vilka kriterier som ska vara vägledande för om rening eller annat omhändertagande ska komma i fråga. Det är bland annat fråga om vilka halter och mängder av respektive förorening som ska komma i fråga för rening, vilken grad av rening som kan åstadkommas eller annat omhändertagande, innan utsläpp till mark eller vatten får äga rum.

Vidare har länsstyrelsen inte kunnat finna någon redovisning av uppgifter om de åtgärder som planeras i samband med de planerade schaktnings- och grundläggningsarbetena. Detta för att undvika att verksamheten eller åtgärden bidrar till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs enligt vad som framgår av 6 kap. 35 § p. 6 miljöbalken. Om bolaget anser att sådana uppgifter inte är relevanta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, bör bolaget förklara på vilka grunder bolaget gör en sådan bedömning och för vilka ämnen som det avser i förekommande fall.

Vad beträffar bolaget uppfattning i fråga om det kommer kartlägga skyddsobjekt, bedöma vilka förebyggande åtgärder som behövs, vilka skyddsåtgärder och vilken kontroll som kommer att krävas under anläggningsarbetet att kontrollprogrammet kommer att godkännas av tillsynsmyndigheten innan schaktarbeten påbörjas, anser länsstyrelsen inte är tillräckligt.

Detsamma gäller i fråga om bolagets genom miljökonsekvensbeskrivningen anförda (s. 132) uppfattning att alla efterbehandlingsåtgärder där det finns en ökad risk för spridning och exponering av föroreningar, endast kommer anmälas till tillsynsmyndigheten i enlighet med 28 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Anledningen till detta är - förutom vad som föreskrivs i fråga om verksamhetsutövares bevisbörda och att visa vilken kunskap som finns i fråga om förekomst av föroreningar enligt 2 kap. 1-2 §§ miljöbalken, samt i fråga om vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla enligt ovan - att en dom om tillstånd för miljöfarlig verksamhet ska innehålla de bestämmelser som styr sökt verksamhets utövande.

I förekommande fall ska en dom enligt 22 kap. 25 § p. 6 och 11 miljöbalken innehålla såvitt nu är av betydelse följande:

6. de villkor om utsläpp, begränsningsvärden och bästa möjliga teknik som

a) behövs för att anpassa tillämpningen av sådana föreskrifter om försiktighetsmått som har meddelats med stöd av denna balk, om föreskrifterna medger eller förutsätter sådan anpassning, eller

b) annars behövs för att hindra eller begränsa skadlig påverkan på grund av föroreningar,

Vidare framgår:

”11. de villkor som behövs med avseende på avhjälpande av miljöskada och ställande av säkerhet,”

Det finns således krav på villkor som behövs, bland annat med avseende på avhjälpande av miljöskada och ställande av säkerhet.

Länsstyrelsen bedömer för att det i förevarande mål finns mycket som talar för ett angeläget och ändamålsenligt behov av att redan i detta skede ta ett helhetsgrepp avseende försiktighetsåtgärder inklusive eventuella saneringsåtgärder som sökt verksamhet kan föranleda. Detta i synnerhet som det bedrivits verksamhet av bolaget på det nu aktuella området sedan lång tid tillbaka (se MÖD 2007:14 och MÖD 2007:34).

Deponier och avfall

Arontorpsdeponin (ny) och befintliga deponier

Såvitt avser det av bolaget sökta (I) tidsbegränsade ändringstillståndet enligt 16 kap. 2 a § miljöbalken, yrkar bolaget att mark- och miljödomstolen ändrar miljödomstolens vid Umeå tingsrätt dom den 26 november 2010 i mål nr M 2350-08 så att bolaget, under sju års tid från det att ändringstillståndet tagits i anspråk, får rätt att inom ramen för redan befintligt tillstånd att:

2. anlägga och driva en ny deponi för icke-farligt avfall (Aronstorpsdeponin) för deponering av högst 1 350 000 ton icke-farligt avfall per treårsperiod av de avfallsslag som anges i bilaga A.4.

Vidare har bolaget framställt yrkande (III) om nytt tillstånd till framtida stålproduktion m.m. enligt 9 kap. miljöbalken och

lämna tillstånd för anläggningen i Luleå, innefattandes rätt till att:

2. fortsatt deponera 125 000 ton icke-farligt avfall per år i befintlig deponi för ickefarligt avfall samt deponera 1 350 000 ton icke-farligt avfall per treårsperiod av de avfallsslag som anges i bilaga A.4 på den nya anlagda deponin (Aronstorpsdeponin) för icke-farligt avfall,

Av bolagets TB (avsnitt 2.10 Deponier, s. 47-49) framgår att det sökta nya tillståndet, med hänvisning till figur 32 (s. 47), kommer omfatta deponering i två deponier för icke-farligt avfall:

- En ny deponi för icke-farligt avfall, Aronstorpsdeponin, som ska ta emot avfall från den planerade verksamheten. En närmare beskrivning ges enligt bolaget i Bilaga A.4 Teknisk beskrivning Aronstorpsdeponin.
- Befintlig deponi för icke-farligt avfall (ursprungligen tvådelad deponi för icke-farligt avfall och inert avfall). Detaljerad information framgår av bilaga A12 till SSABs ansökan daterad 2008-10-24 samt komplettering daterad 2009-06-15 (mål nummer M 2350-08).

Övriga befintliga deponier och hyttslamsbassänger kommer att avslutas enligt vad som framgår av avsnitt 2.16.2 Efterbehandling av gamla deponier (s. 65-66).

Bolaget har genom TB (avsnitt 2.10.2 Ny deponi för icke-farligt avfall - Aronstorpsdeponin, s. 48), uppgett att de dominerande avfallsslagen som kommer att deponeras på den nya deponin, utgörs av fasta material såsom ljusbågsugnsagg, skänkslagg, förorenade schaktmassor (schaktmassor klassade under IFA), keramiskt avfall, gasreningsstoff och glödskal i den mån det inte finns avsättning för det. Likaså kan bygg- och rivningsavfall även komma att deponeras.

Vidare framgår att det planerade deponiområdet har en sammanlagd areal av cirka 13 hektar och beräknas kunna inrymma cirka 1 950 000 m³ avfall. Deponin är dimensionerad för en sammanlagd avfallsvolym före sluttäckning om 3 510 000 ton och beräknas årligen kunna ta emot cirka 450 000 ton slagg och andra restprodukter för deponering.

Deponins bottenkonstruktion planeras att anläggas i två etapper om ca 6,5 ha vardera och kommer att täckas successivt, vilket innebär att maximalt 50 procent av deponins yta kommer att sakna sluttäckning. Bolaget har uppgett att den ekonomiska säkerheten är beräknad utifrån dessa förutsättningar med hänvisning till bilaga A.5. Sluttäckning av deponin kommer att genomföras enligt de krav som motsvarar en deponi för icke-farligt avfall, med hänvisning till Bilaga A.4 (Teknisk beskrivning Arontorpsdeponin).

Länsstyrelsen har uppfattat att bolaget genom den till ansökan hörande miljökonsekvensbeskrivningen (bilaga B, aktbilaga 10, avsnitt 9 Beskrivning av sökt verksamhet, s. 49-50) i hög grad har lämnat en liknande beskrivning som framgår av TB i de nu aktuella frågorna.

Därutöver har bolaget uppgett att även om bolaget har stor erfarenhet av att produktifiera slaggar och arbetar aktivt för att finna avsättning för ljusbågsugnslaggen som utgör den dominerande restprodukten i den framtida verksamheten, finns för närvarande inte någon lösning, varför den tills vidare måste deponeras. Av beskrivningen framgår även att det kan finnas behov av att deponera stoft och slam från reningsanläggningar samt jord- och rivningsmassor som uppkommer i samband med att nya anläggningar byggs och äldre byggnader rivs.

Lakvatten från deponierna samlas upp och renas via sedimentering med efterföljande reningssteg.

Länsstyrelsen konstaterar av den till ansökan hörande tekniska beskrivningen för Aronstorpsdeponin (Bilaga A.4, PM, avsnitt 2 Avgränsning, s.5, respektive 3 avfallsslag och mängder, s. 5-6), att bolaget har lämnat en beskrivning av deponikonstruktion för den planerade nya deponin för icke farligt avfall, med en lista (tabell 1) över aktuella avfallsslag som bolaget avser deponera.

Även om bolaget i anslutning till detta hävdar att den planerade deponin även uppfyller deponeringsförordningens krav för en deponi för farligt avfall, har länsstyrelsen inte uppfattat att bolaget har redovisat att samtliga avfallsslag som avses deponeras på deponin uppfyller vad som bland annat föreskrivs genom 2 kap. 1-4 §§ Avfallsförordningen (2020:614) och därtill

hörande föreskrifter för att få deponeras på den sökta deponin för icke farligt avfall.

Mot bakgrund av att bolaget har uppgett att det kan finnas behov av att deponera både stoft och slam från reningsanläggningar samt jord- och rivningsmassor, samtidigt som det har visat sig förekomma kraftigt förorenade jordmassor som berörs av sökt verksamhet, anser länsstyrelsen att det föreligger ett angeläget behov att få klarhet i om det finns något avfallsslag som inte med säkerhet klarar samtliga kriterier som finns för att deponering ska få komma ifråga på sökt deponi.

Grundläggning och geologisk barriär

Av 19 § förordningen (2001:512) om deponering av avfall framgår i fråga om lokalisering och utformning av deponier, att:

En deponi ska vara lokaliserad så att allt lakvatten efter driftfasen och ej uppsamlat lakvatten under driftfasen passerar genom en geologisk barriär som uppfyller följande krav. Transporttiden för lakvattnet genom barriären får inte vara kortare än 200 år för deponier för farligt avfall, 50 år för deponier för icke farligt avfall och 1 år för deponier för inert avfall. Om de naturliga förhållandena på platsen inte innebär att kravet i första stycket uppfylls i fråga om en viss del av lakvattnet, får kompletteringar ske så att mark- och vatten skyddas genom en geologisk barriär som uppfyller kraven i 20 § andra stycket.

Länsstyrelsen konstaterar att bolaget under avsnitt 5.3 Naturlig geologisk barriär (s. 10), med hänvisning till en annan utredning, PM Deponiteknik (SWECO, 2017b) har bedömt att någon naturlig geologisk barriär mot recipienten inte föreligger. Enligt bolaget uppstår därmed behov av att anlägga en konstgjord geologisk barriär som finns redovisad avsnitt 6.1 (s.10-11).

Länsstyrelsen konstaterar att det av 20 § förordningen om deponering av avfall framgår att:

Om en deponi inte lokaliseras så att kraven i 19 § uppfylls ska deponin anläggas på eller förses med en geologisk barriär som uppfyller kraven i denna paragraf.

Därutöver framgår av nämnda krav i 20 § förordningen andra stycket följande.

Under deponin och på de sidor om deponin där lakvatten kan förorena mark eller vatten ska barriären vara minst 0,5 meter tjock samt i fråga om genomtränglighet (permeabilitet) och tjocklek (mäktighet) ge ett skydd som är minst likvärdigt med effekten av följande krav.

Kraven för en deponi för icke farligt avfall, i likhet med för den nu aktuella Arontorpsdeponin efter avslutad drift, är i sin tur att en permeabilitet motsvarande $< 1,0 \times 10^{-9}$ meter per sekund, respektive en mäktighet om > 1 m ska uppnås.

Bolaget har uppgett att den planerade deponin kommer att leva upp till nämnda krav, men att det av utrymmesskäl kommer att anläggas en barriär med en mäktighet av 0,5 meter med en permeabilitet av som högst 1×10^{-10} m/s.

Länsstyrelsen har inte funnit någon beskrivning av hur bolaget ska åstadkomma vad det påstår i fråga om att deponin kommer att leva upp till nämnda krav. Det vill säga om bolaget efterlever nämnda krav med de resurser och material som finns inom Svartön. Det är en brist som måste avhjälpas. Det framgår exempelvis inte om det finns sådan väl homogeniserad blandning av sand och bentonit, eller motsvarande för att åstadkomma den konstgjorda barriären.

Det framgår i sammanhanget exempelvis inte om det finns tillräckliga förutsättningar för att bentonitnehållet ska optimeras (homogeniserade bentonit-sand-blandningen ligga inom intervallet 5-15%) för den konstgjorda barriären om den måste utgöras av en sand/bentonit-blandning, såsom framgår av utredningen (s. 11).

Länsstyrelsen anser att vad bolaget har anfört genom det nämnda inte fråntar bolaget skyldighet att visa hur bolaget kan leva upp till kraven enligt 20 § förordningen andra stycket. Därför anser länsstyrelsen att bolaget ska visa hur den sökta deponin kan uppfylla kraven på geologisk barriär enligt nämnda lagrum.

Det är i sammanhanget särskilt viktigt att beakta att av 3 c § förordningen om deponering av avfall framgår att med geologisk barriär menas jord- eller berglager med egenskaper som förhindrar, bryter ned, fastlägger eller fördröjer

transporten av ämnen och föreningar från en deponi till en mottagare (recipient).

Vad i övrigt beträffar den geologiska barriärens beständighet, anser länsstyrelsen att den tätning som bolaget har omnämnt (s. 11), helsvetsad HDPE-duk, EPDM-duk eller motsvarande, kan ifrågasättas vara tillräckligt beständig under långt tid så att den uppfyller kraven på funktion även efter hyttslamdeponins driftsfas.

Sådana geomembran såsom HDPE-plast, anser länsstyrelsen kan ifrågasättas besitter sådana egenskaper som krävs för att kunna anses vara beständig under lång tid så att plasten uppfyller kraven på deponin efter avslutad driftsfas. En sådan plast har enligt länsstyrelsens bedömning en begränsad livslängd och funktion och får i första hand anses kunna fungera på ett ändamålsenligt sätt under deponins aktiva driftsfas.

Detta gäller i synnerhet som det av avsnitt 13 Geoteknik och stabilitet (s. 22) framgår att beräkningar visar att stabiliteten inte är tillfredsställande för den norra, södra och västra sidan av föreslaget deponiområde, vilket innebär behov av stabiliserande åtgärder, med hänvisning till en geoteknisk bedömning och beräkningar avseende stabiliteten (AFRY, 2023).

Länsstyrelsen anser att med nedsatt stabilitet, finns hög risk för att differentierade sättningar kan leda till skador på geologiska barriärens beständighet.

Vidare anser länsstyrelsen att det inte är tillräckligt att i allmän bemärkelse hävda att en tillfredsställande stabilitet erhålls genom en stödbensurgrävning i anslutning till släntfot för den blivande deponin, alternativt genom djupförstärkning av de lösa jordlagren med hjälp av KC-pelare, utan att redovisa hur. Detsamma gäller i fråga om att tillfredsställande stabilitet kommer att utredas inför projekteringen (s.22).

En deponi som endast utförs med sådan bottentätning som länsstyrelsen uppfattar att bolaget har föreslagit utan att bolaget nu kan visa tillräcklig stabilitet enligt 2 kap. 1 § miljöbalken, kan inte uteslutas saknar det långsiktiga skydd som en geologisk barriär ska uppnå. Likaså framgår inte huruvida underliggande skyddslager, dräneringsskikt och moränutfyllnad/befintlig mark i övrigt (den totala

konstruktionen enligt redovisade ritningar) lever upp till ovan nämnda krav på geologisk barriär efter driftsfasen.

Länsstyrelsen har inte uppfattat att bolaget har visat på ett tillräckligt sätt hur det säkerställs att kraven uppnås efter nyss nämnda övergång. Till detta kommer att av 20 § förordningen andra stycket, framgår att den geologiska barriären ska vara minst 0,5 m tjock. Länsstyrelsen har inte uppfattat av bolagets redovisade principuppbyggnad hur bolaget lever upp till det nyss nämnda.

Lakvatten

Bolaget har under avsnitt 8 Lakvattenvolymer, s. 16-19, redogjort för lakvattenbildning under driftfas, respektive under efterbehandlingsfasen, samt vilka förorenande ämnen som förekommer i lakvattnet.

Av 21 § förordningen framgår att:

Om det finns risk för att lakvatten svämmar över eller läcker vid sidan av den geologiska barriär som krävs enligt 19 och 20 §§, ska det i lakvattnets strömningsriktning anläggas ett skydd mot att lakvattnet förorenar mark eller vatten. Skyddet ska innebära att lakvattnet tas omhand eller inte förorenar mark eller vatten i större utsträckning än vad som följer av kraven i 19 och 20 §§.

Länsstyrelsen har uppfattat att bolaget inte har lämnat någon, tydlig redogörelse för om och hur bolaget har bedömt att den planerade deponin efter avslutad drift, lever upp till vad som föreskrivs i nyss nämnda lagrum. Det är således oklart hur uppsamling av eventuellt lakvatten som läckt genom tätskiktet ska äga rum.

Likaså har länsstyrelsen inte uppfattat av bolagets redovisning om det kan anses finns risk för att lakvatten kommer att läcka.

Länsstyrelsen bedömer att det inte kan uteslutas att det efter avslutad drift finns sådan risk för att lakvatten svämmar över eller läcker vid sidan av den geologiska barriär som krävs enligt 19 och 20 §§ för hyttslamdeponin. Därför bör frågan klargöras från bolagets sida.

Vidare har länsstyrelsen inte uppfattat vad bolaget bygger sin bedömning på redovisade halter av ämnen som framgår av tabell 2 och 3 (s. 18-19). Det framgår endast att halterna i

lakvattnet bedöms, baserat på utförda laktester, som årsmedelvärde inte vara högre än de halter som redovisas i tabell 2. Såvitt länsstyrelsen kan bedöma har bolaget inte redovisat vilka förekomstformer av kväve, däribland nitrat och ammoniakkväve som lakvattnet kommer att innehålla. Det är särskilt viktigt att få klarhet i på grund av att kväve i kombination med höga pH-värden kan leda till toxiska halter av ammoniakkväve i samband med högre lakvattenflöden till recipient.

Av bolagets beskrivning framgår även att halterna i lakvattnet bedöms utifrån recipientbedömningen inte bidra till någon oacceptabel sammanlagd belastning på recipienten med hänvisning till bilaga B3 i MKB:n. Efter att lakvattnet passerat lakvattendammen har bolaget även uppgett kommer dessutom ytterligare rening utföras innan det leds vidare mot recipienten med hänvisning till avsnitt 10.4.

Av nämnda avsnitt framgår emellertid endast att utöver sedimentation kommer ytterligare rening att utföras, för att ytterligare minska halterna i lakvattnet och belastningen på recipienten. Val av reningsmetod beror på flera olika förutsättningar, såsom lakvattnets sammansättning samt vilken vattenvolym och vilka flöden som behöver renas. Val av reningsmetod utvärderas enligt bolaget efterhand och kommer vid behov att revideras och/eller kompletteras. (s. 19-20).

Länsstyrelsen anser att det inte är tillräckligt att endast hänvisa till någon form av rening utan att specificera vilken typ av rening som det är fråga om och till vilka halter som de förorenande ämnena kan begränsas.

Risk och säkerhet

Av bolagets TB framgår i fråga om kemikalier och medieförsörjning (avsnitt 2.14.1 Kemikalier och gaser, s. 61-62) att kemikalier kommer att lagras inomhus eller utomhus beroende på vad som är säkrast

och mest optimalt med avseende på interna transporter och produktionsprocesser.

Enligt bolaget kommer lossning av kemikalier som sker utomhus att företas under tak på hårdgjorda ytor och med invallning, med hänvisning till bifogad Miljöriskbedömning (Bilaga B.6).

Vidare har bolaget redovisat en lista över kemikalier och gaser i framtida verksamhet tillsammans med uppskattad årsförbrukning. (s. 61, tabell 4) och i övrigt hänvisat till att lagring av gaser beskrivs under avsnitt 2.8.4 (kvävgas, syrgas), 2.8.5 (vätgas), respektive 2.8.6 (metan).

Det framgår även att bolaget genom sitt kemikaliehanteringssystem listar och riskbedömer de kemiska produkter och kemiska riskkällor, med tillhörande säkerhetsdatablad, som förekommer på varje arbetsplats. Vid behov av en ny kemisk produkt görs en ansökan i bolagets kemikaliehanteringssystem, varefter ansökan granskas och bedöms utifrån inköp-, miljö-, arbetsmiljö-, brand- och Seveso-aspekter innan beslut tas om en kemisk produkt får användas i verksamheten.

Länsstyrelsen har uppfattat att bolaget genom den till ansökan hörande miljökonsekvensbeskrivningen (bilaga B, aktbilaga 10, avsnitt 10.5 Risker för människa och miljö, s.84) har redogjort för att flera riskutredningar har tagits fram för den befintliga och den framtida verksamheten.

Enligt bolaget hanteras vid den befintliga verksamheten olika processgaser, såsom blandgas, LD-gas, masugnsgas och koksgas), gasol, råbensen, stenkolsstjära och kalciumkarbid i mängder som överskrider bilaga 1 del 1 till Förordning (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (även kallad Sevesoförordningen). Mängderna av nämnda ämnen gör att den befintliga verksamheten tillhör den högre kravnivån (Seveso högre), vilket medför krav på säkerhetsrapport (från 2022) som också har bifogats till ansökan med hänvisning till Bilaga C.1. Säkerhetsrapporten innefattar även ett handlingsprogram och en intern plan för räddningsinsatser (se Bilaga C.3 till Ansökan).

Vidare framgår att bolaget inom ramen för aktuell tillståndsprövning har tagit fram en bilaga och komplettering till befintlig säkerhetsrapport med syfte att beskriva riskerna förknippade med den framtida omställda verksamheten

(inklusive anläggningsskede och övergångsperiod) samt vid behov föreslå riskreducerande åtgärder, se Bilaga C.2 till Ansökan (Bricon, 2023a). Bilagan beaktar risker kopplat till allvarliga kemikalieolyckor med konsekvenser för människors liv och hälsa. Risker för miljön beskrivs i en separat miljöriskbedömning, se Bilaga B.6 (Bricon, 2023b). Syftet med miljöriskbedömningen är att identifiera, analysera och värdera risker för naturmiljön (inklusive vattenmiljö) förknippade med den framtida verksamheten.

Bolaget har även redovisat att vid HYBRIT:s anläggning hanteras också vätgas, dels genom att vätgas kommer produceras genom de elektrolysörer som skall användas vid anläggningen, samt att vätgas utgör en stor del av den reduktionsgas som bildas även under de första kampanjerna där metan utgör reduktionsmedel.

Inom Hybrit initiativet uppförs en testanläggning för lagring av vätgas. Vätgasen produceras på Hybrit pilotanläggning och transporteras via en distributionsledning till vätgaslagret, när vätgaslagret är fullt reverseras flödet i distributionsledningen och styrs tillbaka till SSAB EMEA AB:s koksgasledning för att ta tillvara på den lagrade vätgasen.

Bolaget har i denna fråga uppgett att vid ett eventuellt utsläpp av vätgas kan detta antända och bilda en jetflamma eller en gasmolnsbrand/explosion. Vid mindre utsläpp diffunderar vätgasen och stiger uppåt. Vid ett omfattande utsläpp kan detta bilda ett gasmoln. Ett vätgasmoln som sprids och når en antändningskälla kan antändas och brinner då tillbaka till utsläppskällan. Vanligtvis antas att samtliga personer som befinner sig inom gasmolnsbranden omkommer vid antändning.

Vätgas som antänds kan enligt bolaget skapa en detonationseffekt vilket betyder att reaktionszonen breder ut sig snabbare än ljudets hastighet, till skillnad från de flesta andra gaser där en deflagration sker och reaktionszonen breder ut sig långsammare än ljudets hastighet. Vid en detonation skapas en tryckvåg som kan ge explosionskrafter utanför det antända området.

Enligt bolaget är vid HYBRIT:s anläggning vätgasklockan det största enskilda kärl som hanterar vätgas (14 m³ ren vätgas). Ett potentiellt scenario är att hela innehållet i vätgasklockan läcker

ut genom ett momentant haveri av hela tanken. Vid ett sådant scenario är det sannolikt att gasmolnet antänder i form av en deflagration men det kan inte uteslutas att antändningen övergår i en detonation under olyckliga förhållanden, med hänvisning till figur 14 (redovisas antändning).

Mot bakgrund av att bolaget genom TB (s.8) har uppgett att i ansökan för den omställda verksamheten ingår även den befintliga pilotanläggningen för utveckling av direktreduktion av järnmalm med vätgas (Hybrit), bör bolaget förklara hur den ska förstås har behandlats i den sammantagna risk- och säkerhetsbedömningen för sökt verksamhet tillsammans med befintlig verksamhet.

Innan länsstyrelsen går in på vad bolaget har redovisat genom bifogad säkerhetsrapport upprättad år 2022, med därtill hörande komplettering till denna, konstaterar länsstyrelsen att bolaget genom miljökonsekvensbeskrivningen, avsnitt 10.5.3 Risker framtida verksamhet (s. 89) har uppgett att det integrerade elektrostålverket kommer att ersätta den befintliga processen med bland annat koksverk, masugn och stålverk. Enligt bolaget medför detta att stenkolstjära, blandgas, masugnsgas, koksugnsgas, LD-gas och bensen inte längre kommer att förekomma inom verksamheten, vilket innebär att de risker som förknippas med dessa farliga ämnen således kommer att försvinna. Bolaget menar att utöver hanteringen av LNG/LBG och vätgas kommer hanteringen av hälsofarliga ämnen att minska betydligt i samband med planerad omställning.

Med hänvisning till tabell 18 (s.89) har bolaget anfört att den framtida verksamheten kommer att hantera naturgas/biogas (LNG/LBG) och vätgas till mängder som gör att dessa gör att bolagets verksamhet nedgår från dagens högre, till den lägre kravnivån enligt Sevesoförordningen (2015:236).

Länsstyrelsen anser emellertid att bolagets uppfattning i denna fråga inte är helt relevant för den risk och konsekvensbedömning som bör vara föremål för bedömning genom den nu aktuella prövningen. Detta eftersom den genom förevarande ansökan sökta verksamheten i sin helhet kommer att både anläggas och bedrivas inom bolaget befintliga verksamhetsområde, vid sidan av den befintliga verksamheten på obestämd tid.

Även om bolaget anser att det sökta ändringstillståndet även behövs för att bolaget ska kunna bedriva ståttillverkning i den nya anläggningen samtidigt som befintlig verksamhet fortfarande är i drift och att det beräknas ske under en begränsad övergångsperiod, som bolaget påstår uppgår till som mest två år, anser länsstyrelsen att bolaget inte har lämnat en tillräcklig risk- och konsekvensbeskrivning.

Oavsett om det skulle vara fråga om anläggande och drift av den sökta verksamheten vid sidan av den befintliga verksamheten under kortare eller längre tid än två år, anser länsstyrelsen att vad som är relevant att bedöma och pröva inom ramen för förevarande mål, är vilken sammantagen risk- och konsekvensbild som då föreligger.

Länsstyrelsen uppfattar att bolaget genom miljökonsekvensbeskrivningen (avsnitt 10.5.3 Risker framtida verksamhet, s. 89-92) har underlåtit att redovisa den sammantagna risk- och konsekvensbild som föreligger då båda verksamheterna bedrivs samtidigt, till förmån endast för motsvarande vid sökt ändrad verksamhet. Det anser länsstyrelsen innebär en allvarlig underskattning av de risker och konsekvenser som myndigheten har anfört är nödvändiga att redovisa enligt ovan.

Förutom att bolaget i punktform (s. 90) har listat de huvudsakliga riskerna förknippade med de farliga ämnen som hanteras inom den framtida verksamheten och som bolaget bedömer utsläpp ifrån är förknippade med begränsad skada, har bolaget bedömt att inga dominoeffekter heller är förknippade med hantering av processgaser såsom argon, syrgas, kvävgas. Detta gäller både inom och utom anläggningen eftersom gaserna inte är explosiva.

Utsläpp av argon och kvävgas anser bolaget endast kan medföra lokal påverkan inom anläggningen på grund av hanterade mängder och gasernas egenskaper.

Vidare hävdar bolaget att ingen dominoeffekt heller bedöms kunna uppstå mellan lagring av LNG/LBG och lagring av annat farligt ämne inom eller utanför bolagets verksamhetsområde. Detta eftersom risk för dominoeffekt mellan lagringsplatser för LNG/LBG och vätgas hanteras genom lämpliga skyddsavstånd (s. 93).

Även om bolaget hävdar att det för flertalet av identifierade olycksscenarier bedöms föreligga försumbar påverkan på omgivningen utanför verksamhetsområde, såsom utsläpp av argon, syrgas, petroleumprodukter, spill av het slagg (s.92), uppfattar länsstyrelsen att bolaget inte har beskrivit vilka risker och konsekvenser som är förknippade med sådana händelser. Bolaget påstår endast att riskerna bedöms som försumbara utanför verksamhetsområdet beroende på ämnernas egenskaper i kombination med att de mängder som hanteras av dessa ämnen är så små samt att förvaringsplatser är välplanerade. Länsstyrelsen har inte uppfattat att det konkret framgår vad bolaget menar med det nämnda. Det är en brist som bör avhjälpas genom att bolaget förtydligar vad det menar och/eller hänvisar till var sådana uppgifter finns redovisade och förklarade.

Länsstyrelsen ställer sig i sammanhanget även frågande till varför den miljö- och säkerhetsprövning som ska företas i förevarande mål endast skulle vara förknippad med risker och konsekvenser för omgivningen utanför verksamhetsområde, såsom bolaget tycks mena och inte inom området. Bolaget bör lämna klargörande härom.

Vidare har länsstyrelsen inte uppfattat varför bolaget inte har redogjort för, eller hänvisat till underliggande utredning vilka konsekvenser, förutom skador som värmestrålning och tryckpåverkan, som har uppgetts kan uppstå och var i samband med ett okontrollerat utsläpp och uppvärmning av LNG/LBG. Exempelvis vid pölbrand, gasmolnsbrand, jetflamma, gasmolnsexplosion och BLEVE (Boiling Liquid Expanding Vapor Explosion). Detta trots att sådana händelser kan leda till icke försumbar påverkan på omgivningen utanför bolagets verksamhetsområde (s. 92).

Som exempel på vad länsstyrelsen uppfattar utgör en alltför bristfällig beskrivning av risker och konsekvenser, konstaterar myndigheten att bolaget genom den separat redovisade miljöriskbedömningen, (Bilaga B.6, Bricon, 2023b), avsnitt 7.3.2 Från SSAB mot omgivningen, s. 69, har redovisat följande:

Utifrån egenskaperna för hanterade miljöfarliga ämnen inom framtida verksamhet anses endast LNG/LBG och vätgas kunna resultera i olyckor av sådan omfattning (explosioner och bränder) att risk för dominoeffekter mot omgivningen föreligger till följd av att

cisterner och rörledningar havererar. Riskerna för dominoeffekter mot omgivningen hanteras genom lämpliga placeringar av lagringsplatser inom anläggningen.

Även om bolaget genom s. 67, figur 26, har redovisat placeringar av lagringsplatser för miljöfarliga kemikalier inom framtida verksamhet för vilken det framgår var vätgasproduktion och lagring kommer att äga rum (nr 12), respektive var gasterminal för LNG/LBG (nr 14, två platser), anser länsstyrelsen att det nu inte är möjligt att bedöma vad bolaget påstår i fråga om lagring av processgaser, respektive energigaser (s. 68).

Bolaget hävdar att på ett för länsstyrelsen oklart sätt att:

Risken för dominoeffekt är utredd för en olycka som innebär utsläpp av hela mängden vätgas inom lagret (10 ton) och utgör ett så kallat "worst case". Sannolikheten för ett "worst case scenario" är extremt liten och innebär att samtliga vätgascisterner är fyllda till max och rämnar samtidigt. Risken för dominoeffekt mot LNG/LBG-lagret hanteras med lämpligt dimensionerande skyddsavstånd mellan lager för vätgas och LNG/LBG. I detaljprojekteringen utreds kombinationen av skyddsavstånd mellan cisterner och olika typer av barriärer. Risken för dominoeffekt mot lagring av vätgas till följd av olycka på järnvägen (t.ex. urspårning) beaktas med erforderligt skyddsavstånd till järnvägen.

Länsstyrelsen har inte uppfattat vad bolaget genom det nämnda konkret menar innebär med att "samtliga vätgascisterner är fyllda till max och rämnar samtidigt", exempelvis genom att redovisa eller beskriva vilket geografiskt område som berörs av en sådan händelse.

Vidare har länsstyrelsen inte uppfattat vilket skyddsavstånd som bolaget menar ska hantera risken för dominoeffekt mot LNG/LBG-lagret. Det är uppgifter som länsstyrelsen anser är högst relevanta att få klarhet i för att möjliggöra en bedömning både av risker och behov av lämpliga och tillräckliga skyddsåtgärder. Sådana uppgifter kan inte endast överlåtas till detaljprojektering som bolaget tycks göra gällande. Det kan snarare visa sig vara högst relevanta frågor för villkorsreglering.

Vidare framgår såvitt avser energigaser följande (s. 68):

För LNG/LBG utreds två olika alternativa placeringar, se placering nr. 13 i Figur 26. Risken för dominoeffekt mellan lager för LNG/LBG och gasol (LPG) är som störst vid placering närmast lagringsplats för gasol (LPG) under övergångsperioden. Risken för

dominoeffekt hanteras med lämpligt skyddsavstånd mellan lagringsplatserna oavsett placering. I detaljprojekteringen kommer kombinationen av skyddsavstånd mellan cisterner och olika typer av barriärer att utredas.

I likhet med vad länsstyrelsen har anfört ovan, uppfattar myndigheten att det är oklart vad bolaget menar med att risken för dominoeffekt mellan lager för LNG/LBG och gasol (LPG) är som störst vid placering närmast lagringsplats för gasol (LPG) under övergångsperioden. Det framgår inte hur denna riskbild ska förstås och hanteras på ett tillräckligt säkert sätt.

Vidare har länsstyrelsen inte uppfattat vad bolaget menar är ett lämpligt skyddsavstånd mellan lagringsplatserna och vad bolaget grundar sin bedömning på. Det är en brist som måste avhjälpas genom att bolaget lämnar klagörande härom.

Vad beträffar den av bolaget redovisade säkerhetsrapporten (bilaga C.1) benämnd Ansökan om tillstånd för omställning av stålproduktion vid SSAB Luleå, har länsstyrelsen inte uppfattat att den innehåller någon redovisning av den sammantagna risk- och konsekvensbild som föreligger under den tid då båda verksamheterna bedrivs samtidigt i likhet med vad myndigheten har anfört ovan.

Länsstyrelsen anser att bolaget genom den redovisade säkerhetsrapporten har åsidosatt den sammantagna risk- och konsekvensbild som föreligger då båda verksamheterna bedrivs samtidigt, till förmån endast för en beskrivning av befintlig verksamhet, utan motsvarande för sökt ändrad verksamhet. Det är en brist som måste avhjälpas.

Det anförda innebär följaktligen att den risk- och konsekvensbeskrivning som bolaget har redovisat genom miljökonsekvensbeskrivningen och säkerhetsrapporten kan ifrågasättas. Detta gäller framför allt för den tid då båda verksamheterna bedrivs samtidigt.

Sammanfattningsvis

Såvitt avser miljöbedömning hos den som prövar tillståndsfrågan framgår av 6 kap. 39 § miljöbalken att:

Den som prövar tillståndsfrågan ska, om miljökonsekvensbeskrivningen kan läggas till grund för den fortsatta miljöbedömningen, kungöra att miljökonsekvensbeskrivningen finns, göra den tillgänglig för

allmänheten och ge allmänheten skälig tid och minst 30 dagar att yttra sig.

Länsstyrelsen anser att bolagets miljökonsekvensbeskrivning nu inte kan läggas till grund för den fortsatta miljöbedömningen. Det innebär att den inte kan läggas till grund för kungörelse. Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen ska kompletteras med de kompletteringar, omarbetningar och förtydliganden som framgår ovan för förnyad bedömning innan kungörelse kan komma i fråga.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor på telefon 010-225 50 00 eller via e-post norrbotten@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 16299-2023 i ämnesraden för e-post.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av enhetschef Anna-Carin Ohlsson med David Berggård som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Erika Filppa, Fredrik Nordblad och Anja Rubach medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilaga 1. Reningsteknik, pressluftsfiler